

FÆLLES GRUNDLAG FOR TYSKFAGET I TØNDER KOMMUNE

Tønder
Gymnasium

DET BLÅ
GYMNASIUM
TØNDER
HANDELSSKOLE

TØNDER
KOMMUNE

Det sproglige fundament

Tysk og dansk er nabosprog med store muligheder for personlige kontakter, for møde mellem skoleklasser og undervisere på tværs af grænselandet.

Vi har en rig skat af fælles traditioner og en lang fælles historie i Slesvig nord og syd for landegrænsen, med en kulturel arv og historie der er vigtig at pleje og opretholde, blandt andet ved at vi læser og taler hinandens sprog.

Dansk og tysk er ikke egentlige fremmedsprog. For nogle er det et første sprog, eller et af to eller flere sprog, og for andre er det naboens sprog. Men for alle er dansk og tysk et nabosprog, nemlig naboens sprog.

Ved at arbejde med det tyske sprog som et nabosprog sættes en ramme op der retter optikken mod det kendte og det fælles, frem for fremmedsproget der vægter forskelligheden.

Samtidig åbner den geografiske nærhed muligheden for autentiske møder og kommunikationssituationer, med afsæt i den virkelige verden uden for klasseværelset, skolen og i erhvervslivet, som også afspejler den virkelighed man skaber mening i som sønderjyde og slesviger på tværs af grænsen.

Det fælles grundlag for faget tysk i Tønder Kommune tager derfor først og fremmest afsæt i tysk som nabosprog der således både omfatter den fælles kultur, tradition og det konkrete sprog.

Vision

Tyskfaget i Tønder Kommune skal være anerkendt som et attraktivt fag, der fremmer elevernes tyskkompetencer og interkulturelle forståelse. Gennem en sammenhængende og praksisnær undervisning skal eleverne opnå både sproglig selvtillid og evnen til at anvende tysk i autentiske kommunikationssituationer. Vi stræber efter at skabe en stærk sprogkultur, hvor samarbejde på tværs af uddannelsesniveauer og skoler sikrer, at tyskfaget bliver en integreret del af elevernes uddannelse og forbereder dem på de muligheder, som kendskab til tysk åbner for i en globaliseret verden.

Formål

Formålet med et fælles grundlag for tyskfaget i Tønder Kommune er at styrke interessen for at lære tysk hos eleverne i folkeskolerne og på ungdomsuddannelserne, med særligt fokus på overgangen fra folkeskole til gymnasie.

Samtidig skal der skabes et netværk blandt tysklærere på de forskellige uddannelser, hvor der er plads til didaktisk sparring og faglig udvikling for at sikre en "rød tråd" i tyskundervisningen i Tønder Kommune.

Organisering

For at sikre, at det fælles grundlag implementeres på de forskellige skoler, etableres der en strategigruppe med repræsentanter fra Det Blå Gymnasium Tønder, Tønder Gymnasium, udvalgte tysklærere fra de kommunale skoler og en repræsentant fra Tønder Kommune. Strategigruppen udpeger en tovholder.

Strategigruppen og tovholder koordinerer derudover netværksmøder og evt. foredrag.

Vores sprogsyn

Undervisningen på vores skoler er bygget på en kommunikativ, taskbaseret og funktionel tilgang til sproget tysk. Det betyder, vi har fokus på, hvordan eleverne kan lære sproget ved at bruge sproget.

Det er meget vigtigt for os, at eleverne tør at kommunikere på trods af manglende sikre sprogfærdigheder.

Det er derfor uundværligt, at der skabes et trygt læringsmiljø, hvor fejl er tilladt og alle forsøg på kommunikation opmuntres.

Indsatser

- Fremme den gode fortælling om tyskfaget på f.eks. forældreaftener og i samtaler med elever. Der skal skabes en bevidsthed ved eleverne og deres forældre at tysk er en ekstrakvalifikation i modsætning til engelsk. Tysk anerkendes som nabosprog frem for et fremmedsprog.
- Der er stor fokus på mundtlighed i tyskundervisningen med udgangspunkt i en taskbaseret og kommunikativ tilgang – eleverne skal lære sproget ved at bruge det.
- Folkeskoler og ungdomsuddannelser samarbejder omkring aktiviteter i tyskfaget. Det kan for eksempel være brobygning, sprogambassadører eller klassepartnerskaber. Generelt skal tyskfaget prioriteres i brobygningen frem for engelsk.
- Der er fokus på et fælles grammatisk sprog (fagbegreber) i alle sprogfag.
- Vi forbereder vores elever på autentiske møder med sproget tysk. Et autentisk sprog møde kan være del af en ekskursion eller studietur til tysktalende lande, men kan også være mødet med autentisk sprog i Danmark, f.eks. på fritidsjobbet.
- Der er fokus på netværksarbejde (læringsfællesskaber) og sparring på tværs af uddannelser. Netværksarbejde kan f.eks. være en årlig Tysklærer dag i Tønder Kommune, faglige foredrag eller job-shadowing.
- Der udvikles et basisordforråd for tysk i Tønder Kommune: A1, A2 og B1 niveau.
- Der udvikles en vejledende progressionsplan ift undervisningens tematiske indhold (emner) og sproglig fokus/ grammatik.
- Vi deltager i regionale og nationale aktiviteter, f.eks. sprog dage, konkurrencer, det Nationale Netværk (NCFF).
- Der etableres en fælles digital platform for tysklærere i Tønder Kommune, f.eks. en facebookgruppe til sparring og vidensdeling.
- Der anbefales, at der arbejdes med den forberedende sprogbevisprøve A2 (Deutsches Sprachdiplom) i udskolingen på folkeskolerne i Tønder Kommune.

Det kommunikative sprogsyn

Enhver undervisning bygger på et sprogsyn og på et læringssyn. Det sprogsyn, som den kommunikative sprogundervisning tager udgangspunkt i, er det kommunikative, funktionelle sprogsyn. Her ses sprog som et redskab til at handle med, at gøre ting med og at opnå det, man gerne vil. Og den eneste vej til at opnå denne kompetence er at bruge sproget. Sprog er dermed både mål og middel. Det er dette sprogsyn, som fremgår af sprogfagenes faghæfter for grundskolen og læreplanerne for de gymnasiale uddannelser, og det er knyttet til et læringssyn, hvor sprogtilægnelsen ses som en social aktivitet og som noget, der i høj grad finder sted gennem interaktion. Det kan derfor være hensigtsmæssigt at overveje, hvilke tilgange til sprogundervisningen der bedst understøtter sprog- og læringssynet i den kommunikative sprogundervisning. Det er nemlig ikke altid nogen let opgave at tilrettelægge en sprogundervisning ud fra dette sprogsyn. Det kan der være mange årsager til. Måske oplever man som lærer, at de tilgængelige materialer ikke er udviklet med afsæt i dette sprogsyn, eller at fagets eksamener ikke i tilstrækkelig grad understøtter sprogsynet, hvilket uundgåeligt vil have en washback-effekt på undervisningen.

Et kommunikativt syn på sprogtilægnelse

Antagelser om hvordan man lærer sprog, har skiftet gennem tiden, og en tidligere udbredt antagelse har været, at det at lære et sprog forudsætter, at eleverne tilegner sig formel viden om sproget, og undervisning i sprogets form og strukturer har derfor førsteprioritet: Man går fra sprogets mindste enheder som fx en bøjning af et verbum eller udtale af et enkelt ord, til de større enheder som fx spørgsmål-svar-strukturer, og de mindre enheder anses som de væsentligste og en forudsætning for de større enheder.

Der findes ikke noget entydigt svar på, hvordan vi tilegner os fremmedsprog. Det er imidlertid en væsentlig antagelse i den kommunikative sprogundervisning, at kommunikativ træning kommer før formel viden om strukturer i sproget. Viden om – og mestring af – sproglige former og strukturer er i sig selv ikke nok til at kunne indgå i meningsfuld interaktion med andre sprogbrugere. Altså er udgangspunktet, at man opbygger elevernes sproglige selvtillid/confidence samt fluency på fremmedsproget ved, at man tilrettelægger en undervisning, hvor eleverne får mulighed for og lyst til at bruge målsproget. Herefter kan viden om sprogets struktur og form understøtte, at elevernes sprogbrug med tiden bliver mere nuanceret og korrekt (accuracy). Dette foregår i en

kontinuerlig, spiralisk proces. Hvis eleverne mister modet på at bruge fremmedsproget og ikke har confidence, fordi de fx føler, at de burde have styr på grammatiske regler, eller fordi de er bange for at blive rettet, kommer de ikke frem til den del af sprogtilegnelsen, hvor viden om sproglige strukturer rent faktisk kan hjælpe dem videre. Det er en meget vigtig erkendelse for alle der lærer sprog, at den eneste vej til at lære det er ved at bruge det. Som nævnt i indledningen: Sprog er altså både mål og middel. Og det leder til en anden væsentlig antagelse i den kommunikative sprogundervisning: Nemlig at vi lærer og bruger sprog for at kommunikere betydning, til at kunne agere i den virkelige verden med hinanden. Derfor skal eleverne sættes i stand til at kunne anvende fremmedsproget i forskellige sprogbrugssituationer med forskelligartede kommunikative behov, og undervisningen skal så vidt muligt centrere sig omkring typer af kommunikation, der netop afspejler den virkelige verdens brug af sprog og tjener et formål.

Det funktionelle i det kommunikative sprogsyn

Netop det, at kommunikationen tjener et formål i den virkelige verden, er centralt: Vi kommunikerer, fordi vi gerne vil opnå noget gennem sproget: at få svar på et spørgsmål, at undskylde eller forklare noget, at overbevise nogen om noget, at aftale noget osv. Det centrale er, at eleverne oparbejder færdigheder, der kan sikre – og giver dem oplevelsen af – at de kan forstå og anvende sproget, både skriftligt og mundtligt, i forskellige kommunikationssammenhænge. Eleverne kan fx have brug for viden om, hvordan man stiller et spørgsmål, hvordan man undskylder på målsproget, eller hvordan man responderer på en undskyldning. Sådanne sproglige funktioner er interessante for eleven at lære. Derfor arbejder man i den kommunikative sprogundervisning også ud fra en funktionel tilgang til grammatik, som blandt andet indebærer, at sproglige fænomener forklares med udgangspunkt i deres funktion i specifikke kommunikationssituationer, og altså ikke som isolerede grammatiske strukturer. Der er desuden en del forskning, der tyder på, at elever kan have svært ved at anvende deres viden om sprogets former, hvis ikke denne viden tydeligt bliver knyttet sammen med konkret brug af målsproget. I den kommunikative sprogundervisning anvendes opgaver, der i videst muligt omfang afspejler realistiske og meningsfulde kommunikationssituationer, hvor sproget anvendes. Det kan man fx gøre ved at tilrettelægge sin undervisning med udgangspunkt i tasks (se mere i afsnittet Hvordan gør man i praksis).

Kommunikativ kompetence

Begrebet kommunikativ kompetence indbefatter en række delkompetencer, som alle er nødvendige for, at eleverne kan udvikle og anvende fremmedsproget kommunikativt og funktionelt: Det kræver kompetence i, hvordan man tilpasser sit sprogbrug til forskellige situationer og kontekster (sociopragmatisk kompetence), hvordan man skaber og forstår samtaler og tekster (diskurskompetence), og hvordan man overvinder udfordringer i kommunikationen, fordi man fx ikke kan huske, hvad noget hedder, eller ikke forstår ens samtalepartner (strategisk kompetence). Evnen til at forstå og anvende sprogets former og strukturer kaldes lingvistisk kompetence og er nok den kompetence, som man traditionelt har lagt vægt på at oparbejde. Kommunikativ sprogundervisning sigter efter en balance mellem de forskellige delkompetencer. En kraftig fokusering på mikroniveauet, fx fokus på grammatiske former og andre lingvistiske elementer, kan føre til et for stærkt fokus på korrekthed og form fremfor på funktion og anvendelse af sproget i autentiske kommunikationssituationer. I nogle sammenhænge kan det give mening at 'vende bøtten lidt på hovedet' og tage afsæt i makroniveauet: Det kan man fx gøre ved at starte med at kigge på diskursniveauet (og/eller det pragmatiske niveau) og fx tale med eleverne om, hvordan en debat typisk udformer sig: Hvordan struktureres den, hvilke udtryk bruger man og hvornår (fx turtagning, høflighedsfraser) og som svar på hvad?

(Kilde: Pixi om kommunikativ sprogundervisning. NCFF. August 2024)

Hvad er taskbaseret undervisning?

I den task-baserede fremmedsprogsundervisning er kommunikative tasks – eller problemorienterede, kommunikative læringsaktiviteter – en central arbejdsform. Inddragelsen af tasks sætter nemlig kommunikation på målsproget i centrum og giver eleverne god mulighed for aktivt at bruge målsproget i helt konkrete sprogbrugssituationer, hvor fokus primært er på det kommunikative indhold. Brugen af tasks er tæt forbundet til det at arbejde ud fra et kommunikativt, funktionelt sprogsyn, som er omdrejningspunktet for fremmedsprogsundervisningen i grundskolen, på læreruddannelsen og på de gymnasiale ungdomsuddannelser, hvor der er et stærkt fokus på udviklingen af elevernes kommunikative kompetencer. Når man arbejder med kommunikativ sprogundervisning, er udgangspunktet, at undervisningen skal afspejle den måde, vi bruger sprog på i den virkelige verden. Dvs. vi anvender sproget til at handle og gøre ting med for at opnå det, vi gerne vil. Det er med andre ord et redskab, der gør os i stand til at udføre forskellige sproghandlinger på målsproget som fx at være i stand til at stille spørgsmål, bede om noget, takke for noget, beklage sig over noget, diskutere noget på måder, der er hensigtsmæssige i forhold til den kommunikationssituation, vi befinder os i. Viden om, hvordan man typisk agerer i forskellige situationer og kontekster er nødvendig for at kunne begå sig og kommunikere i den virkelige verden. I den kommunikative sprogundervisning er det samtidig antagelsen, at den eneste vej til at opnå kommunikativ kompetence er ved at bruge sproget aktivt. Derfor er det elevernes egen aktive brug af – og arbejde med – sproget i autentiske kommunikationssituationer, der er i fokus i undervisningen. Netop inddragelsen af kommunikative tasks i undervisningen kan understøtte arbejdet med at udvikle elevernes kommunikative kompetence, fordi der i taskarbejdet er fokus på elevernes egen, aktive sprogproduktion, uanset niveau. Taskarbejde giver mulighed for at gøre eleverne til aktive sprogbrugere helt fra begyndelsen af sproglæringsprocessen, hvor de kan arbejde med at tilegne sig ord og faste vendinger/chunks, som de kan anvende i konkrete sprogbrugssituationer, så de hurtigt får en fornemmelse af at 'kunne gøre noget' med sproget. Kommunikative tasks kan dermed bidrage til at understøtte elevernes confidence og fluency på målsproget.

(Kilde: Pixi om taskbaseret sprogundervisning. NCFF. August 2024)

Fælles grammatisk sprog

Vi bestræber os at bruge et fælles grammatisk sprog i tyskundervisningen i Tønder Kommune.

- Grundlæggende begreber, som eleverne skal kunne kende ved overgang til gymnasiet
- "Nice to know"-begreber som eleverne vil blive introduceret til, når de begynder på gymnasiet.

Ordklasser

Latin	Dansk	Forkortelse i ordbogen
verber	udsagnsord	vb
substantiver	navneord	sb
adjektiver	tillægsord	adj
adverbier	biord	adv
pronominer	stedord	pron
præpositioner	stedord	præp
artikler	kendeord	art
numeralier	talord	num
konjunktioner	bindeord	konj
interjektioner	udråbsord	udråbsord

Sætningsled

Latin	Dansk	Symbol
verballed	udsagnsled	○
subjekt	grundled	X
subjektsprædikat	omsagnsled til grundled	⊗
direkte objekt/ akkusativ objekt	genstandsled	△
Indirekte objekt / dativ objekt	hensynsled	□
adverbialled	biled	~~~~
konjunktional	bindeled	→↓

Verbets tider

Latin	Dansk
præsens	nutid
præteritum	datid
perfektum	førnutid
futurum	fremtid
pluskvamperfektum	førdatid

Tal

Latin	Dansk
Singularis	ental
Pluralis	flertal

